

Bureus' felaktiga läsning av inskriftens sista ord spökar ännu hos Brocman: »*Julfastr red ledin*, d. ä. Julfaster styrde eller war Anförare för Folket, twifwels utan för någon Krigshär, som gick ut af Riket eller Upland.» Ja, ännu Stephens uppger, med hänvisning till Bureus, att inskriften har **rep lipi**, vilket tolkas: »He redde the lith (led the array, headed the forces, fleet or army).»

UFT h. 5 (1876): »Hylja lät resa denne sten efter Kettilbjörn, sin fader, och Runfrid efter sin man. Och Igulfast författade, men Uber (reste).» (Tolkningen är av Carl Säve, eller P. J. Lindal, se s. 6 not 1.)

Brate: »Gylla (?) lät resa denna sten efter Kättilbjörn sin fader, och Runfrid efter sin make och Igulfast åstadkom (stenen? eller formulerade inskriften), men Öbber (ristade) . . . **hulja** har kanske varit **hulha** Gulla eller **hulma** (?) Holma.»

Att identifiera det första namnet stöter på stora svårigheter. Då det slutar på *-a*, bör det ha varit ett kvinnonamn. *Holma* är ett välkänt kvinnonamn (se Sö 331) men kan icke komma i fråga, då fjärde runan icke kan vara **m**. Av de grafiskt möjliga alternativen **hulia**, **hulsa**, **hulna**, **hulha** ger intet anknytning till något känt kvinnonamn. Stenen är här beklagligtvis kantstött genom åverkan, sannolikt i samband med dess inläggning i kyrkogårdsmuren. v. Friesen framhåller visserligen som ett tänkbart alternativ, att stenen redan vid ristningen skulle haft denna form och att runristaren — för symmetriens skull — skulle ha lagt slingan så tätt intill stenens kant, att den yttre konturlinjen och halva runorna ej fått rum på stenen. Det förefaller emellertid mycket otroligt, att han skulle ha förfarit så just med namnet på den som har låtit resa stenen, så att detta blivit så fragmentariskt och svårtytt. — Om namnet *Kättilbjörn* se Sö 226, om *Igulfastr* E. Wessén, *Nordiska namnstudier*, s. 100. — Kvinnonamnet *Runfrid* är känt från ytterligare två runinskrifter: U 1017 och 1022.

Den ståtliga minnesvården är rest över Kättilbjörn av hans dotter och hans hustru Runfrid. Inskriften fortsätter med att meddela, att *Igulfastr red*, vilket i detta sammanhang måste innebära, att Igulfast har ombesörjt arbetet å de båda kvinnornas vägnar. Det omtalas icke, huruvida Igulfast stod i något släktskapsförhållande till dem eller till den döde. Vad man närmast skulle kunna tänka är att han har varit Kättilbjörns måg, gift med hans dotter **hul-a**. Om innebörden av ordet *red* se vidare U 940.

Då **rip** måste höra till det föregående, vara predikat till **ihulfastr**, återstår som inskriftens avslutning 75—80 **in ubia**, vilket måste vara ristarens signatur, sålunda med verbet **risti** understått, utelämnat väl icke av glömska utan därför att symmetrien krävde, att runorna upphörde vid denna plats på stenen. Häremot kan visserligen invändas, att det ingalunda varit omöjligt för ristaren att i den närmast föregående slingan spara tillräckligt utrymme för ordet **risti**, om han så önskat. Men han stod icke främmande för förkortning, och det har icke stört honom att predikatet i sista satsen uteslöts. Han har förfarit på alldeles samma sätt på ännu en runsten i Vaksala sn, nämligen U 970. Om grafisk förkortning hos Öpir se för övrigt U 687.

962. Vaksala kyrka.

Pl. 23.

Litteratur: B 394, L 194. Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, *Monumenta Uplandica per Tiundiam* (1710), s. 246; O. Celsius, *Svenska runstenar* (F m 60) 1, s. 68; *Kyrkoinventarium* 1829; UFT h. 5 (1876), s. 73; Fornminnesinventering i Vaksala sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: J. Rhezelius, teckning (F l 1 n:r 104); J. Leitz och J. Hadorph, träsnitt (i Peringskiöld a. a. och B 394).

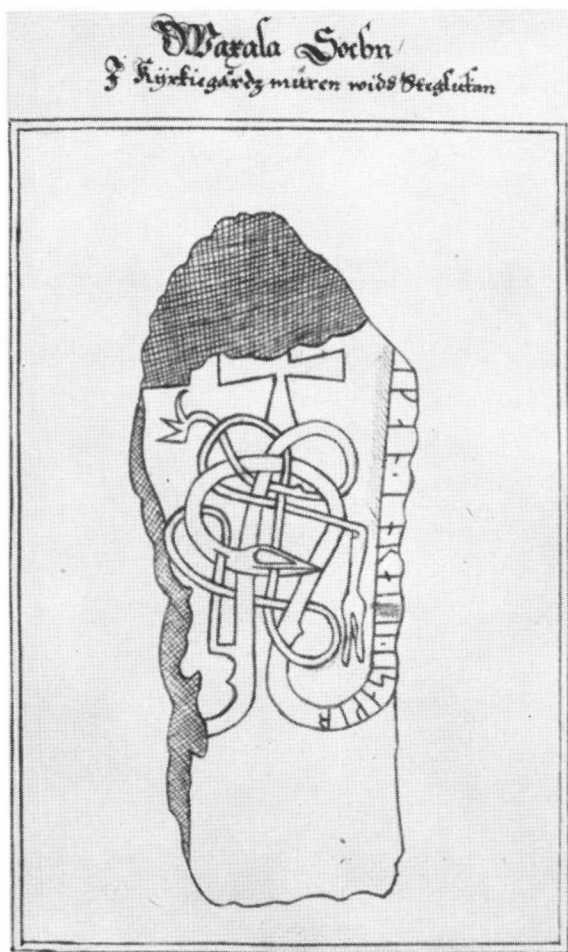

Fig. 67. U 962. Vaksala kyrka.
Efter teckning av Rhezelius.

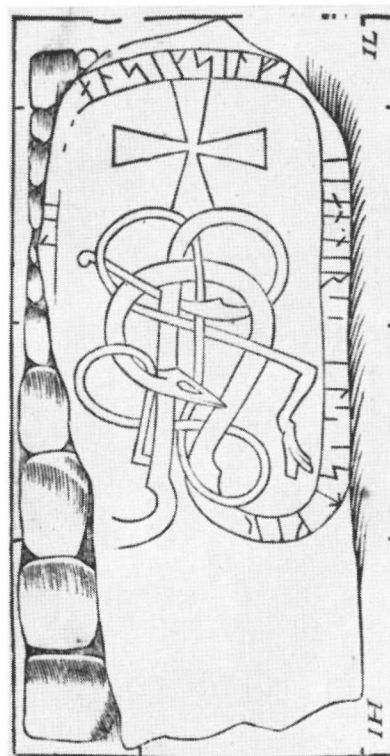

Fig. 68. U 962. Vaksala kyrka.
Efter B 394.

Runstenen står rest på gräsplanen mellan vägen och kyrkogårdsmuren, längst åt norr av de här resta stenarna.

Inskriften på denna runsten finnes icke upptagen i Bureus' samlingar. Men en teckning av Rhezelius har blivit bevarad (i F 11), med överskrift: »Waxala Sochn. I Kyrckiegårdzmuren widh Steglukan.» — *Ransakningarna*: Bogårdzmuren weed [öster] steglukan [uthan till] en stehn påskrifwen [halft] inmurat» (orden inom [] äro tillägg gjorda av Hadorph). — Peringskiöld: »Wid Östra Stiglukan vthan til i Waxala Kyrkios Bogårdzmur, är följande Runesten så owuligt inmurader, at thes skrift intet synas kunde förr än the öfwermurade stenar blifwit vthbrutne; doch finnes thär allenast en afstympat skrift.» B 394: »Kyrko bogårds muren»; L 194: »Kyrkogårdsmuren vid Ö. stiglukan.» — O. Celsius, som har besökt platsen den 10 maj 1726, antecknar: »nu förtiden är största dhelen af denna sten inmurad i Stegluck-muren uthan till och ned vid marken i hörnet så at inge flere runor kunna synas.» Celsius har endast kunnat läsa r. 22—30. — Enligt kyrkoinventariet 1829 funnos tre runstenar i kyrkogårdsmuren; en av dem, invid östra stiglukan, var så djupt nedlagd, att endast en del av ristningen var synlig (se ovan U 959). Det är tydligen U 962 som härmed åsyftas. Stenen finnes emellertid icke omtalad av Dybeck. Den är icke heller granskad av v. Friesen och var tydligen icke känd vid hans genom-

gång av runstenarna i Vaksala åren 1899—1901. Stenen återfanns år 1934 i bogårdsmuren, 1 m. S om »Bålsta stiglucka», d. v. s. den lilla grinden i östra bogårdsmuren. Den framtogs och uppställdes lutad mot kyrkbodens södra gavel, nära sydöstra hörnet. År 1948 flyttades den och restes på sin nuvarande plats utanför kyrkogården.

Grå granit. Höjd över nuv. marken 1,48 m., bredd 0,79 m. Stenen är svårt stympad. Men den bevarade ristningen är tämligen tydlig.

Inskrift (med det inom [] supplerat efter Rhezelius):

... at · sik · silfa ... - [k]an · in · r[ai-] - n · - astgi[-]
 5 10 15 20 25 30

... at sik silfa[n kvi]k[v]an. En ... Fastgæirr(?)

»... efter sig själv, medan han levde. Och ... Fastger.»

Till läsningen: 7 i är icke stunget. R. 1—10 äro alla tydliga; övre hälften av 10 a är dock borta. Därefter är inskriften utefter h. kanten svårt skadad; endast fragment finnas i behåll. 14 a har bst endast t. v. om hst. Framför denna runa nedre delen av tre raka staplar. Bst i 17 n är tydlig. Nedre delen av 18 r är tydlig. Därefter är ristningsytan skadad, med plats för 3 eller 4 runor. Bst i 23 n är säker. Därefter sk och nedre delen av en stav. Avståndet till 25 a talar för att r. 24 har varit f. Bst i 25 a är tämligen säker. 26—27 st fullt klara. 28 g är säkert; prickerna är tydliga. 29 i är svagt. Möjligen har därefter funnits ytterligare en runa (r eller n?), men ytan är skrovlig.

Rhezelius: ... - kan · in rai - ii · iisakib

Hadorph och Leitz (B 394): ... n - - ... at sik silfa ... iian · nir - - ... il - - stkir

Celsius: ... - n - - stkir

Inskriften är mycket fragmentarisk. Men det kan icke vara något tvivel om att början har haft följande lydelse: N. N. lät resa denna sten at · sik · silfa[n · kui]kan. Stenen är sålunda en av dem, som en man har låtit resa till heder åt sig själv. Slutet är tyvärr så skadat, att någon rekonstruktion icke är möjlig. Det sista ordet tycks ha varit ett mansnamn fastgir, d. v. s. Fastgæirr. Om detta namn se U 449.

Peringskiöld, som utgår från den felaktiga läsningen av 16—18 nir, får genom suppling fram avslutningen nir · han · ilipist gir. Och han översätter inskriften: »N. lät resa Steen thenna åt sig sielf lefwande, när han skyndade sig til krigs.» I UFT h. 5 (1876) godtages supplingen, men slutet lämnas oöversatt: »... lät resa denne sten efter sig sjelf lefwande, när han ... (?)»

963. Vaksala kyrka.

Pl. 23.

Litteratur: B 402, L 195, D 1:175. J. Bureus, Fa 6 s. 48 n:r 41, Fa 10:2 n:r 40, Fa 5 n:r 428, Fa 1 s. 97; Ransakningarna 1667—84; J. Peringskiöld, Monumenta Uplandica per Tiundiam (1710), s. 246; O. Celsius, Svenska runstenar (F m 60) 1, s. 69, 412, Acta Literaria Sveciae 2 (1725—29), s. 212; N. R. Brocman, Sagan om Ingvar Widtfarne (1762), s. 246. Kyrkoinventarium 1829; R. Dybeck, Reseberättelse 1863 (ATA); G. Stephens, ONRM 1 (1866—67), s. 91; UFT h. 5 (1876), s. 73; O. v. Friesen, Runstenar i Uppland och Gästrikland undersökta 1899—1901 (ATA), Anteckningar (UUB); Handlingar i ATA 1924, 1948; G. Hallström i Fornvännen 1931, s. 258 f.; Fornminnesinventering i Vaksala sn 1937—38 (G. A. Hellman m. fl., ATA).

Äldre avbildningar: J. Bureus, teckning (i Fa 10:2), kopparstick (F f 6 n:r 176 b); osign. träsnitt i Peringskiöld a. a. och B 402; Dybeck (D 1:175); v. Friesen foto (ATA, UUB; återgivet i Fornvännen 1931, s. 261).

Runstenen står rest på gräsplanen mellan vägen och kyrkogårdsmuren, mellan U 962 och U 964.